

VÁLASZ
IRK FERENC
OPPONENSI VÉLEMÉNYÉRE

Irk Ferenc kiemeli interdiszciplináris jellegű bírálatában, hogy az értekezés (amely monográfia formájában már korábban a szakma kezébe kerülhetett) témájául olyan „fehér foltot” dolgoz fel, amit a hazai jog művelői eddig csaknem teljesen érintetlenül hagytak. És itt nemcsak arra kell gondolni, hogy igen kevés tanulmány jelent meg a témában (és azok közül a „legfiatalabb” is már több mint 25 éves!), hanem arra is, hogy az egyetemi tankönyvek alig érintik a témát. Ez önmagában azt is jelenthetné, hogy maga a téma nem alkalmas tudományos feldolgozásra, de ennek ellentmond az opponens találó megállapítása, miszerint „a magyarországi jogéletre mindmáig döntő befolyással bíró német jogdogmatika és joggyakorlat széles tárháza áll az érdeklődő szakemberek rendelkezésére”.

A bíráló a magyar kriminológia egyik legjelesebb képviselője (ezt igazolja a nemrég megjelent Kétkedő kriminológia c. kötete is). Ez – ahogyan írja opponensi véleményében – alapvetően befolyásolta véleménye formálásában. Éppen ezért magam is a három kiemelt bírálati szempont (jogállamiság, társadalomvédelem és bűnmegelőzés) fényében fogalmazom meg véleményemet.

1. A jogbiztonsággal összefüggésben a bíráló kiemeli, hogy a joggyakorlat feldolgozását és annak a törvényhozásra, valamint a jogalkalmazásra gyakorolt hatását a jogbiztonság vizsgálata szempontjából igen fontosnak tartja. Ezzel összefüggésben veti fel a kérdést, hogy „az eseti döntésekből levonható tanulságok mennyiben szolgálják a jogbiztonság fokozását, illetve fordítva: milyen mértékben távolodik el a jogalkotó eredeti szándékától a jogalkalmazói döntések miatt is folyamatosan változó jogértelmezés”?

Úgy gondolom, hogy noha hazánkban nem precedensjog él, a joggyakorlatnak (különösen a felsőbb bíróságok joggyakorlatának) nagy jelentősége van a jogalkalmazásra. Nem függetlenítheti ugyanis teljesen magát az eljáró bíróság adott esetben a Kúria olyan döntésétől, amely az előtte folyamatban lévő ügygel hasonló (azzal akár szinte teljesen megegyező) problémát érint. Álláspontom szerint ez a büntető eljárásjogi rendelkezésekre fokozottan igaz. Nemcsak azért, mert a büntető anyagi joggal ellentétesen az eljárásjogban kifejezetten elfogadott az analógia alkalmazása, hanem azért is, mert az eljárásjogi jogértelmezési problémák nagyobb része vonatkoztatható el a konkrét ügytől (így pl. míg a

jogos védelemnek mint anyagi jogi problémának minden esetben más-más vetülete merülhet fel, addig a kötelező védő tárgyalási meg nem jelenésével kapcsolatos eseti döntés az ügyek nagy részére irányadó lehet). Ezt támasztja alá az is, hogy míg a jogértelmezési problémát okozó anyagi jogi rendelkezéseknél sok esetben több tucat BH-t találunk, amely árnyalja az egyes részproblémákat, addig a büntető eljárásjogi §-okhoz jóval kevesebb eseti döntés kapcsolódik (míg jelen sorok írásakor a Btk. 378 §-ánál 9382 BH-t találunk, addig a 608 §-ból álló Be-nél 1576-ot!). Álláspontom szerint ez nem azt támasztja alá, hogy a Be. alkalmazása szempontjából kevésbé fontosak az eseti döntések, hanem a fenti okfejtés miatt azok sokkal inkább általános jellegűek, ezáltal több ügyben is alkalmazhatóak. (Nem szabad eltekinteni attól sem, hogy a Btk-hoz jóval hosszabb ideje születnek eseti döntések, de ha a fenti számokhoz hozzáadjuk a 407 §-ból álló 1973-as Be. hatálya alatt hozott 4152 eseti döntést, még akkor is csak nagyjából fele annyi eseti döntést hoztak a két büntetőeljárás törvény több mint 1000 §-ával összefüggésben, mint a közel harmadannyi Btk. rendelkezései körében.)

2. A társadalomvédelemmel kapcsolatosan a bíráló a büntetőjogi alapokon építkező kriminológia és a szociológiai irányultságú megközelítés összevetésének fényében vizsgálta az értekezést. Tekintettel arra, hogy ezzel kapcsolatosan a Professzor Úr nem fogalmazott meg sem bírálatot, sem méltatást, mindössze annyit kívánok megjegyezni, hogy a súlyosítási tilalom egyértelműen az utóbbi irányzathoz köthető, azon belül is elsősorban a morális támaszhoz kapcsolódó jogintézmény.

3. A bűnmegelőzéssel kapcsolatosan a bírálat a társadalmi veszélyesség témakörét emelte ki. Teljesen egyetértek azzal a megállapítással, hogy „a bűncselekmény materiális megfogalmazása a célravezetőbb, ehhez továbbra is szükség van a társadalmi veszélyesség/károosság definiálására annak előre bocsátása mellett, hogy e fogalom pontosítása szintén célszerű lehet”. A társadalomra veszélyesség kérdése pedig szorosan kapcsolódhat a súlyosítási tilalomhoz. Éppen ezzel összefüggésben állapítottam meg, hogy a súlyosítási tilalom annak a mozgástérnek a következménye, amely lehetővé teszi az ítélkező bíró számára, hogy egy esetet a sajátosságai figyelembe vételével ítéljen meg. A jogi minősítéshez tartozó törvényi büntetési tételt a Btk. Különös Része tartalmazza, mert ebben jut kifejezésre a bűncselekmény társadalomra veszélyességének absztrakt értékelése. A büntető bíróságnak tehát e törvényi büntetési tétel keretei között kell kiszabnia a büntetést (illetve bizonyos esetekben ennek a keretnek az alsó vagy felső határa el is mozdulhat).

Különös jelentősége van a cselekmény és az elkövető társadalomra veszélyességének, amit az értekezés 6.2. pontjában hosszan taglalok.

Az egyes részkérdések vizsgálata során felveti a bíráló, hogy kíváncsi lett volna, hogy mit gondolok a büntetés súlyossága és elkerülhetetlensége közötti viszonyról, s hogy vajon melyik primátusa mellett teszem le a voksot, és miért. Ezzel kapcsolatosan a 7.2. pontban fejtettem ki a nézeteimet, miszerint egyetértek Zipffel, aki szerint a büntetőjogi megelőzés hatékonysága kevésbé függ az összesen kiszabott büntetések számától. Sokkal inkább attól, hogy az állam büntetőjogi szankciókkal a szükséges esetekben reagál, tehát csak ott, ahol ezek ténylegesen alkalmasnak tűnnek arra, hogy a közösségre a kívánt hatást kifejtsék. Ennek megfelelően az elkerülhetetlenség mellett teszem le a voksomat, tudván, hogy ez éppen a súlyosítási tilalommal szembeni egyik ellenérv lehet, mivel ez a felfogás kifejezetten hátrányosnak tartja a generálpreventív célok érvényesülése szempontjából ezt a jogintézményt, hiszen a *reformatio in peius* tilalmának éppen ellentétes üzenete van.

Irk Ferenc kifejezte egyet nem értését azon állítással kapcsolatban, miszerint „a mellékbüntetés mindenkor enyhébb szankciónak tekintendő a büntetéshez képest, akkor is, ha adott esetben a terheltre nézve az súlyosabb hátrányt jelent”. Ahogyan az opponens is utal rá, ez legfeljebb a jogszabályi hierarchia környezetében lehetne és csak elvileg igaz. Amennyiben félreérthetően fogalmaztam, akkor ehelyütt szeretném hangsúlyozni, hogy teljesen egyetértek azzal, hogy a korábban mellékbüntetésként megjelölt szankciók sok esetben jóval súlyosabb joghátrányt jelentenek a terhelt számára, mint a korábbi főbüntetések (talán ezért is került a büntetések közé a bíráló által is említett foglalkozástól eltiltás, vagy éppen a járművezetéstől eltiltás). Sőt ahogyan azt a műben szintén kifejtettem, néha még a jogszabályi hierarchiában egyértelműen előrébb álló szankciók sem feltétlenül jelentenek szubjektíve súlyosabb hátrányt a terhelt számára a hátrébb lévőknél (így adott esetben a felfüggesztett szabadságvesztésnél súlyosabb szankció a végrehajtandó pénzbüntetés, mert ha azt a terhelt nem tudja megfizetni, akkor biztosan végrehajtandó szabadságvesztésre változtatják át, míg a felfüggesztett szabadságvesztés esetén jogkövető magatartással elkerülheti a terhelt a végrehajtást; lásd: az értekezés 114. oldalát.). Tehát az általam leírtakat úgy kell értelmezni, hogy a mellékbüntetés csak a jogszabályi rendelkezések szerint tekintendő mindenkor enyhébb szankciónak a büntetéshez képest, mégha egyébként tartalmilag súlyosabb korlátozást is jelent.

Arra a bíráló által feltett kérdésre pedig, hogy ha a súlyosítási tilalom a jogállamnak nem kényszerű következménye, hanem csak egy jogi szívesség, akkor kell-e nekünk ez a szívesség, azt tudom válaszolni, hogy ez a mű éppen azért ütközteti a pro és kontra érveket, hogy megfontolás tárgyává tegye: kell-e illetve milyen korlátok közé kell szorítani a fellebbviteli bíróság döntési jogkörét a súlyosítási tilalom jogintézményével? A választ mindenki maga adhatja meg, habár a végső döntés a törvényhozó kezében van.

Pécs, 2012. december 6.

Dr. Herke Csongor